

**Projekt modernizacji systemowej
procesu dydaktyczno – wychowawczego
we własnej placówce z uwzględnieniem
podłoża teoretycznego różnych
koncepcji edukacji alternatywnej**

Opracowała

Czarnecka Teresa

Spis treści

Program pracy „Ośrodka przedszkolnego”

I. Wstęp	3
II. Twórcy koncepcji programu	4
III. Założenia programu ”Ośrodek przedszkolny”	7
IV. Realizacja programu.....	17
V. Zasady realizowania Projektu.....	20
VI. Zakres edukacji	26
VII. Organizacja przestrzeni w placówce.....	32
VIII. Porządek dnia.....	34
IX. Uczymy dzieci reguł.....	42
Aneksy.....	44
Bibliografia.....	45
Spis fotografii	48

Program pracy Ośrodka

I. Wstęp

Od września 2005 roku pracuję w przedszkolu w Gminie Brzostek. Jestem wychowawczynią w grupie mieszanej wiekowo od 3 – 6 lat z przewagą 6-latków. Doświadczyłam jeszcze niewiele w swojej pracy, ale chciałabym zmienić system w którym pracuję. Praca moja jest bardzo ograniczona, ponieważ grupa z którą pracuję jest bardzo liczna i mieszana. Niemniej jednak staram się pracować jak najlepiej. Uważam, że dzieci 6-letnie się rozpraszaają, nie mogą się skupić na tym co do nich mówię, ponieważ gdy z nimi prowadzę zajęcia grupa młodszych dzieci bawi się zaraz obok. Jest to bardzo uciążliwe dla mnie, a także dla dzieci z jednej grupy wiekowej, jak i z drugiej. Jestem przekonana, że jeżeli dzieci 3-5 latnie mogłyby realizować program, który poniżej przedstawię. Dzięki temu ich proces rozwoju byłby znacznie lepszy.

Moim zamierzeniem jest stworzenie systemu, który będzie łączył wizje dziecka z perspektywy **Marii Montessori i Jana Amosa Komeńskiego**. Uważam, że łącząc po części te dwie techniki można zorganizować system dydaktyczno - wychowawczy, który najefektywniej wykształci dzieci do życia w społeczeństwie i ich prawidłowego rozwoju.

Rodzice zmęczeni i zniechęceni tradycyjnymi przedszkolami szukają dla swoich dzieci miejsc, w których rządzą inne zasady. Coraz popularniejsze stają się przedszkola stosujące tak zwane **alternatywne metody wychowawcze**.

Pedagogika alternatywna oznacza nie tylko wybór jednej z dwóch możliwości alternatywnych w dodatku przeciwstawnych, to twórcze innowacyjne zróżnicowane podejście do wychowania¹.

¹ Pedagogika alternatywna – dylematy teorii i praktyki, (red. naukowa) B. Śliwerski, Oficyna Wydawnicza IMPULS, Kraków 2001, str.44.

II. Twórcy koncepcji programu

Maria Montessori (1870-1952).

Przedszkola montessoriańskie stworzyła na początku XX wieku. Była lekarzem i pracowała z dziećmi. Zaobserwowała, że mają wrodzoną ciekawość świata i że w sposób naturalny chłoną wiedzę. Stwierdziła, że każde dziecko jest inne i trzeba do niego podchodzić indywidualnie. Na owe czasy było to dość rewolucyjne.

W przedszkolu montessoriańskim dziecko nie jest kolejnym trzylatkiem, który ma opanować określony program, ale Frankiem czy Zuzią z całym potencjałem i trudnościami, jakie ze sobą przynosi. W programie przedszkola, który przedstawiam uczymy przez doświadczenie i działanie. Dużą wagę przywiązuje się do umiejętnego korzystania z wolności, przestrzegania zasad życia społecznego - pokazując dzieciom sens ich wspólnego ustalania i kierowania się nimi. Szanujemy dzieci i ich pracę. Nie odrywamy dziecka od wykonywanego działania, bo "wszyscy już skończyli". Pozwalamy mu pracować we własnym tempie. Inna jest tu rola nauczyciela. Ma wspierać dziecko. Mądrze wykorzystując swoją wiedzę, ma stwarzać mu warunki do samodzielnych działań. Uważać, by zbytnia nadopiekuńczość, wyręczenie dziecka nie pozbawiały go poczucia sprawstwa potrzebnego do normalnego rozwoju osobowości. Nauczyciel ma pomagać dziecku, nie wyręczać go.

Dzieci w montessoriańskich przedszkolach są dobierane w grupy mieszane wiekowo. Zakłada się bowiem, że maluchy będą starały się naśladować starszych, a ci rozwiną umiejętność opieki nad młodszymi. Ciekawe jest to, że nie znajdzie się tu dwóch jednakowych zabawek. Ma to skłaniać dzieci do dogadywania się z kolegami, do zachowań społecznych².

Maria Montessori stworzyła oryginalny zestaw pomocy rozwojowych służących dziecku w procesie uczenia się. Wychodziła z założenia, że otoczenie jest kluczem do rozszyfrowywania rzeczywistości. Częstym zarzutem wobec tych przedszkoli jest to, że dzieci cały czas się tam uczą, że się nie bawią. To dorośli tak myślą. Dla dzieci nauka jest zabawą. Pedagogika Montessori staje się coraz modniejsza, wszyscy rodzice powinni, więc dokładnie sprawdzać, czy nazwa nie jest nadużywana, bo przedszkole ma kilka pomocy i tylko wykorzystuje elementy tej pedagogiki. To spójny system pedagogiczny i filozoficzny (przedszkole wychowuje w duchu chrześcijańskim).

Jan Amos Komeński (1592-1670)

Wybrałam na patrona **Jana Amosa Komeńskiego** - żyjącego w XVII wieku (w Czechach, na Węgrzech, w Polsce i w Niderlandach) duchownego i pedagoga, uważanego za twórcę nowożytnej pedagogiki. Jego koncepcje wychowawcze i pedagogiczne są bliskie mojemu myśleniu o potrzebach rozwojowych i edukacyjnych dzieci.

Jeden z największych myślicieli pedagogicznych w historii, całe życie, poświęcił praktycznej działalności wychowawczej, układaniu podręczników

² R. Kucha, Maria Montessori-dorastanie do przyszłych zadań edukacyjnych, „Wychowanie w przedszkolu” nr 5/2004, str. 268-269.

szkolnych i teoretycznemu opracowywaniu zagadnień pedagogicznych, a szczególnie dydaktycznych³. Najbardziej spodobał mi się **system szkoły macierzyńskiej** to znaczy pod kierunkiem matki lub ojca do szóstego roku życia. W moim programie chcę tę metodę wykorzystać w ten sposób, że rodzic współuczestniczy w każdym zajęciach jako asystent nauczyciela.

Oto kilka myśli Komeńskiego:

"Bo jakie początki, takie będzie wszystko."

"Nie trzeba też ptaka prosić, by wyleciał, tylko klatkę mu otwórz"

"Jeżeli będziemy szanować dzieci jak osoby, nauczą się szanować nawzajem"

"Dziecko jest klejnotem droższym niż złoto, ale bardziej kruchym niż szkło,,

„Jakże łatwo można go zranić, a krzywdę spowodowaną naprawić się już nigdy nie da."

"Kształcenie człowieka należy rozpoczynać w wiośnie życia⁴"

Zgodnie z wizją **J.A. Komeńskiego** każde dziecko jest niepowtarzalną istotą z immanentną gotowością do rozwoju. Naturalną tendencją u każdego dziecka jest dążenie do poznawania i doskonalenia się. Zadaniem dorosłych jest niedopuszczenie do zahamowania tej tendencji oraz stwarzanie warunków dzieciom do rozwoju pełnego potencjału. Wiek przedszkolny to okres, gdy jest szczególnie chłonne, plastycznie i podatne na rozwijanie cech i umiejętności. Jeżeli nie zaczniemy już dzisiaj świadomie rozwijać u dzieci potrzebnych predyspozycji, to skąd wezmą je za kilka lat? ⁵

³ Vera Misurcova, Spóścizna J.A. Komeńskiego a wychowanie przedszkolne, „Wychowanie Przedszkolne”, nr 5/1993, str.261.

⁴ W. Okoń, Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej, wyd. „Żak”, Warszawa 1996, str.33-35.

⁵ M. Jąder, Krok... w kierunku kreatywności, Oficyna wyd. „Impuls”, Kraków 2005, str.8.

III. Założenia programu

"Ośrodek przedszkolny"

1. Aby dziecko mogło się rozwijać, jego aktualne potrzeby edukacyjne muszą być zaspokojone w optymalnym stopniu.

Każde dziecko w wieku 3-5 lat powinno mieć dostęp do edukacji przedszkolnej. Jest to szczególnie ważne w przypadku dzieci mieszkających na wsi lub pochodzących z rodzin o niskim statusie społeczno-ekonomicznym. Zgodnie z badaniami prowadzonymi od ponad 20 lat dzieci, które mają mniejsze szanse na osiągnięcia w szkole, powinny dla ich wyrównania uczestniczyć w wysokiej jakości zajęciach edukacyjnych już od wczesnego wieku przedszkolnego. Promocja edukacyjna dzieci z rodzin zaniedbanych i ubogich uratuje te dzieci od zagrożenia niepowodzeniami dydaktycznymi, które przecież są pierwszym krokiem do trudności wychowawczych i dysfunkcjonalności życiowej⁶.

Projekt edukacyjny **"Ośrodki przedszkolne"** przeznaczony jest do realizacji na wsi, a także wszędzie tam, gdzie z różnych powodów przedszkoli nie ma lub są powoli likwidowane.

Każdemu z ludzi, poczynając od małych dzieci, a kończąc na dorosłych, przysługuje prawo do indywidualnego rozwoju⁷.

Celem Projektu jest stworzenie warunków umożliwiających dzieciom nabywanie umiejętności i wiedzy potrzebnych im do satysfakcjonującego startu w szkole i dalszego rozwoju. Cel ten realizowany jest poprzez organizowanie zajęć w tzw. Ośrodkach przedszkolnych, opartych na jak największej aktywności dzieci oraz współpracy z rodzicami. Rodzice pełnią w Ośrodkach

⁶ T. Pilch, Spory o szkołę, wyd. Akademickie „Żak”, Warszawa 1999, str. 190.

⁷ M. Łobocki, ABC wychowania, Warszawa 1992, str. 39.

zasadniczą rolę współtwórców i współorganizatorów zajęć. Zapewnia to dzieciom i rodzicom zarówno warunki do rozwoju jak i poczucie bezpieczeństwa.

Uwzględnia się w nim cztery przenikające się dziedziny rozwoju i uczenia się: wiedzę, umiejętności, dyspozycje i uczucia. Każdy z tych wymiarów wymaga innych umiejętności i działań nauczyciela wobec dzieci. W większości programów kładzie się nacisk na wiedzę i umiejętności. Projekt "Ośrodek przedszkolny" za niezwykle ważne uważa również rozwijanie przez dzieci dyspozycji (skłonności) i uczuć, dzięki czemu będą potrafiły satysfakcjonująco poradzić sobie z wyzwaniami edukacyjnymi w dalszych latach.

Konstrukcja Projektu dostosowana jest do specyficznych warunków, w jakich działa Ośrodek przedszkolny. Charakteryzuje je mniejsza liczebność grup, łączenie dzieci w grupy różnowiekowe, aktywna obecność rodziców. Pozwala to na dopasowanie realizowanego programu do indywidualnych potrzeb edukacyjnych dzieci i społeczności lokalnej. Projekt zawiera również komentarze i wskazówki praktyczne dla nauczyciela ułatwiające realizację przyjętych celów wychowawczych i edukacyjnych oraz umożliwiające elastyczny dobór treści zajęć i rodzajów aktywności do potrzeb dzieci.

Realizację Projektu zaplanowałam na trzy - lub czterogodzinne zajęcia przeprowadzane trzy, cztery razy w tygodniu. Czas pracy nauczyciela to 12 godzin tygodniowo: Liczba dzieci w grupie nie może być większa niż 15.

Dziećmi powinny się zajmować dwie osoby - nauczyciel i asystent. Funkcję asystenta pełni rodzic jednego z dzieci. Do jego obowiązków należy przede wszystkim wspieranie nauczyciela w pracy oraz pomaganie dzieciom w czynnościach, z którymi same sobie nie radzą.

2. Obecna sytuacja przedszkoli w Polsce

Jak wygląda sytuacja z przedszkolami w Polsce? Na to pytanie, na podstawie analizy danych statystycznych odpowiadał Jan Herbst. Przeanalizował wyniki Spisu Powszechnego i inne dane z Bazy Danych Regionalnych (GUS).

Najważniejsze wnioski z jego badań są następujące:

Dane:

- ❖ Według stanu na dzień 31.12.2005 dzieci w wieku 3-5 lat jest w Polsce 1 mln 150 tys. W grudniu 2005 roku do przedszkoli chodziło 34,27% z nich (niepełna 393 719 dzieci).
- ❖ W całym kraju działa 7789 przedszkoli (publicznych) – 4022 w miastach, 1706 w gminach miejsko-wiejskich (najczęściej w obrębie miejskich części tych gmin), zaś 2061 na wsi.
- ❖ W 555 gminach nie ma przedszkola, ponad 95% z nich to gminy wiejskie.

Zróźnicowanie powszechności edukacji przedszkolnej:

- ❖ W gminach wiejskich do przedszkola chodzi 14,4% dzieci w wieku od 3 do 5 lat, a w wiejskich częściach gmin wiejsko - miejskich – niepełna 8%.
- ❖ W gminach miejskich do przedszkoli uczęszcza przeciętnie ponad połowa dzieci (58,9%). W małych miasteczkach, stanowiących lokalne centra (miejskie części gmin mieszanych) edukacja przedszkolna

jest jeszcze powszechniejsza, przy czym część dzieci chodzących tu do przedszkoli to dzieci mieszkające w okolicznych wioskach⁸.

W moim myśleniu opieram się na koncepcji, zgodnie z którą niezbędne dla rozwoju dziecka jest zaspokojenie w optymalnym stopniu następujących potrzeb:

- **poczucia bezpieczeństwa** - opisywanego jako poczucie - komfortu psychicznego, bycia akceptowanym i kochanym;
- **poczucia własnej wartości** - aprobaty dla siebie samego i własnych działań zarówno w grupie przedszkolnej, jak i w rodzinie;
- **poczucia, że życie ma sens** - przekonania, że warto jest żyć, że doświadczenia są ciekawe, ważne i prawdziwe, a nie banalne, niepoważne i sztuczne;
- **zrozumienia doświadczeń** - dziecko potrzebuje pomocy dorosłych, aby zrozumieć własne doświadczenia i przeżycia, nadać im sens oraz poznać doświadczenia innych ludzi;
- **autorytetu i jasnych, sensownych granic** - dziecko potrzebuje obecności dorosłych, którzy akceptują własne doświadczenie, mądrość i wiedzę, potrafią wytyczyć wyraźne granice, a jednocześnie dają dziecku zrozumienie, bliskość i akceptację, nawet jeśli postępuje ono niezgodnie z regułami;
- **dobrych wzorców osobowych** - osób, na których mogą się wzorować, które potrafią jasno rozmawiać o wartościach, a także postępują zgodnie z tymi wartościami⁹.

⁸ Źródło: [WWW.witrynawiejska.org.pl/strona .php/](http://WWW.witrynawiejska.org.pl/strona.php/), data ściągnięcia pliku 07.02.2006.

⁹ L. G. Katz, Potrzeby małych dzieci, W: (red)T. Ogrodzińska, Małe dziecko – znaczenie wczesnej edukacji, PFDiM, Warszawa 2000, str.138.

3. Rozwój dzieci odbywa się wielotorowo i w sposób dynamiczny

Konstruując Projekt, wzięłam pod uwagę zarówno normatywny, jak i dynamiczny wymiar koncepcji uczenia i rozwoju dzieci. Wymiar normatywny odnosi się do typowych lub najczęściej obserwowanych u większości dzieci wzorów zachowań, umiejętności i myślenia - takich, które są normą dla danego wieku. W moim Projekcie wymiar normatywny bierzemy pod uwagę podczas planowania aktywności adekwatnej do poziomu rozwoju dzieci oraz osiągnięć odpowiednich dla danego wieku.

Wiedza o normach wiekowych jest podstawą planowania aktywności dzieci i nauczyciela, odpowiednich i interesujących zajęć dla dzieci w danym wieku. Wiedza ta daje nauczycielowi również możliwość zauważenia zachowań lub zdolności dzieci znacząco poniżej lub powyżej normy, co ułatwia prowadzenie dokładnej obserwacji lub zaplanowanie specjalnych zadań dla dziecka.

Nałożenie wymiaru dynamicznego na normy rozwojowe wymusza także konieczność wzięcia pod uwagę długoterminowych efektów uczenia się dziecka, a zatem długoterminowych efektów działań nauczyciela. Warto pamiętać, że dzieci uczą się zarówno rzeczy pożądaných, jak i takich, których sobie nie życzymy. A zatem profesjonalny namysł na temat tego, czego powinny się uczyć, musi brać pod uwagę nie tylko to, co dzieci powinny robić w danym wieku, ale również wiedzę na temat długoterminowych dynamicznych sekwencji odroczenia i efektu kumulacyjnego¹⁰.

¹⁰ R. Więckowski, Wychowanie przedszkolne-podstawowym etapem edukacji, „Wychowanie w Przedszkolu”, 1994 nr 9, str. 8

Poniżej omówię cztery aspekty rozwoju dziecka.

- 1. Dzieci zdobywają wiedzę**, czyli poznają fakty, koncepcje, słownictwo, literaturę poprzez: demonstrację nauczyciela, informacje, jakie przekazuje, opisy, odpowiedzi na pytania, wyjaśnienia dawane przez dorosłych. Małe dzieci jednak zdobywają wiedzę przede wszystkim poprzez aktywne i konstruktywne działania i dzięki procesom nadawania znaczenia własnym obserwacjom i doświadczeniom.
- 2. Dzieci ćwiczą i doskonalą umiejętności** przez obserwację i naśladownictwo, wykonywanie i powtarzanie czynności według instrukcji i wdrażanie ich w nowych sytuacjach. Umiejętności zachowania się w grupie, sprawność fizyczna, umiejętności językowe, liczenie, rysowanie to zaledwie kilka z niezliczonej liczby umiejętności nabywanych przez dzieci w pierwszych latach życia.
- 3. Dzieci rozwijają swoje dyspozycje**, czyli niektóre zdolności, postawy, gotowość czy tendencje do odpowiadania na poszczególne sytuacje w określony sposób. Ciekawość, przyjacielskość, skłonność do rządzenia, wielkoduszność, małostkowość, twórczość - to bardziej postawy i dyspozycje niż umiejętności czy wiedza.

Dyspozycji nie można nauczyć przez formalną instrukcję ani namawianie. Wiele ważnych dyspozycji, włączając w to gotowość do uczenia się i nadawanie sensu doświadczeniom, jest wrodzonych - niezależne od tego, gdzie dzieci się rodzą i w jakich warunkach żyją. Inne, jak np. ciekawość, postawa twórcza, gotowość do współpracy, otwartość, życzliwość, są rozwijane przez wzrastanie wśród ludzi, którzy takie postawy reprezentują, a następnie wzmacniane, bardziej poprzez zauważanie ich i docenianie niż nagradzanie. Proces rozwijania dyspozycji wymaga stworzenia dziecku możliwości ekspresji swoich postaw w działaniu. Dzięki temu dziecko może obserwować efektywność własnych zachowań i doświadczać satysfakcji z tego płynącej. Nauczyciel może

wzmacniać dyspozycje dzieci przez stawianie celów nastawionych na proces, a nie na wynik (np. zamiast mówić: "Sprawdźmy, jak sobie poradzicie", powinien powiedzieć: "Zobaczmy, czego możemy się nauczyć, co nowego możemy odkryć"). W ten sposób zachęca i ośmiela dzieci do koncentrowania się na tym, czego się uczą, a nie na zewnętrznej ocenie swoich działań.

4. Dzieci rozwijają uczucia, czyli subiektywne stany emocjonalne. Niektóre uczucia są wrodzone (np. lęk, złość, radość), inne rozwijają się w trakcie uczenia - np. pewność siebie, poczucie własnej wartości, poczucie przynależności, bezpieczeństwa. W czasie pierwszych lat edukacji kształtują się również uczucia związane ze szkołą, nauczycielami i innymi dziećmi¹¹.

4. Dzieci rozwijają się poprzez interakcje w szerokim kontekście społecznym

Program opiera się na interaktywnym modelu ekologicznego rozwoju dziecka wprowadzonym i rozwijanym przez wielu pedagogów, zgodnie z którym dziecko w swoim bliższym i dalszym środowisku (przyrodniczym i społecznym) rozwija się poprzez stałe, dynamiczne i wzajemne interakcje.

Czynnikiem, który ma największe znaczenie w rozwoju dziecka jest aktywność. Aktywność własna dziecka to jego biologiczne zdeterminowane czynne uczestnictwo w poznawaniu świata i przeobrażeniu go. Dziecko nie odzwierciedla biernie przedmiotów i zjawisk otoczenia, lecz zdobywa aktywnie doświadczenie najpierw w toku własnych działań oraz przy pomocy osób dorosłych, a następnie dzięki świadomej i zintegrowanej działalności psychicznej¹².

Rozwój dziecka jest uwarunkowany historycznie i jednocześnie zależy od

¹¹ Pedagogika, red. B Suchodolska, PWN, Warszawa 1982, str.159.

¹² M. Przeacznikowa, Świat dziecka. Aktywność – poznanie - środowisko, Kraków 1992, str.17.

aktualnego kontekstu. Mają tu znaczenie zarówno działania i doświadczenia członków rodziny (m.in. struktura rodziny, sytuacja materialna i społeczna, system wartości, styl życia) jak i zachowania nauczycieli, relacje z rówieśnikami, stosunek do przedmiotów oraz oddziaływanie mediów.

W okresie 3-5 lat dzieci aktywnie i samodzielnie działają w otoczeniu, zdobywając nowe doświadczenia. Panują coraz lepiej nad swoją fizycznością i samodzielnie inicjują rozmaite czynności motoryczne. Naśladują zachowanie innych, uczą się posługiwania dostępnymi im narzędziami i przedmiotami.

Fot. 1. Interakcje dzieci z rówieśnikami

Dzieci uczą się dzięki zaangażowaniu we wzajemne aktywne relacje. Swoje naturalne dyspozycje wzmacniają poprzez współdziałanie, interakcje z rówieśnikami, dorosłymi, materiałami, otoczeniem. Pomaga im to znajdować głębszy sens swoich doświadczeń i lepiej poznawać środowisko, w jakim żyją.

Interakcje, w jakie wchodzić dzieci podczas wszystkich rodzajów

aktywności (rysowania, jedzenia, zabaw ruchowych, obserwacji, zabaw konstrukcyjnych) tworzą kontekst i stymulację dla rozwoju społecznego i poznawczego zarówno wiedzy i umiejętności, jak i predyspozycji czy rozwoju emocjonalnego. Mniejsze znaczenie dla rozwoju małego dziecka ma aktywność pasywna, polegająca na przyswajaniu wiedzy dorosłych. Zgodnie z najnowszymi badaniami wprowadzenie akademickich metod i instrukcji (demonstracji, pogadanek) program pracy wychowawczej z małymi dziećmi w krótkiej perspektywie daje co prawda niezłe rezultaty w dziedzinie wiedzy i umiejętności, ale te krótkotrwałe efekty znikają po kilku latach i są nierozpoznawalne¹³.

Cele programu (aspekt pożądaný)

Jak najpełniejszy rozwój potencjału każdego dziecka poprzez proces w którym dziecko aktywnie i maksymalnie samodzielnie nadaje sens swoim doświadczeniom.

Program uwzględnia następujące zakresy edukacji dziecka: społeczno-emocjonalny, przyrodniczy, językowy, myślenie matematyczne, rozwój fizyczny oraz twórczy.

Program ma rozwijać u dzieci:

- ciekawość i motywację do poznawania i rozwoju,
- wytrwałość
- gotowość do korzystania z własnych doświadczeń do zdobywania kolejnych umiejętności;
- adekwatne poczucie własnej wartości;
- szacunek dla innych;

¹³ Nigdy nie jest za wcześnie-rozwój i edukacja małych dzieci, pod red. T. Ogrodzińskiej, FRDim.JAK, Warszawa 2004, str.24.

- rozumienie znaczenia umów i norm społecznych;
- umiejętność współpracy w zespole;
- wyobraźnię i ekspresję twórczą;
- umiejętność rozwiązywania problemów i podejmowania decyzji;
- rozumienie siebie i otaczającego świata;
- prawidłowe posługiwanie się językiem;
- umiejętność myślenia matematycznego;
- zamiłowanie do języka i literatury;
- sprawność i siłę fizyczną.

Fot. 2. Ciekawość poznania rozwoju

IV. Realizacja Programu

1. Zadania i rola nauczyciela

Wielotorowość uczenia się dziecka wymaga od nauczyciela używania zróżnicowanych metod pracy dostosowanych do możliwości i potrzeb konkretnych dzieci w danym momencie. Metody pracy powinny wykorzystywać głównie aktywność własną dzieci oraz interakcje, w jakie wchodzi w procesie uczenia się. W wielu sytuacjach oznacza to zminimalizowanie roli nauczyciela zarówno na etapie planowania, jak i działań bieżących. W tym czasie główne zadanie nauczyciela polega na wspieraniu aktywności dzieci oraz prowadzeniu celowych obserwacji i dokumentowaniu ich działań.

Bezpośrednie doświadczenie, komunikacja oraz samodzielne odkrywanie mają podstawowe znaczenie dla rozwoju pełnego potencjału dzieci, dlatego nauczyciel powinien stwarzać okazje do samodzielnego nabywania przez nie sprawności oraz umiejętności w takim stopniu i w takim zakresie, w jakim są do tego gotowe. Warto zachęcać dzieci do podejmowania prób, odkrywania, pokonywania progów i trudności.

Zadaniem nauczyciela jest towarzyszenie dzieciom i dawanie każdemu z nich wsparcia, uznania i podziwu. Podążanie za potrzebami i zainteresowaniami dzieci wymaga od nauczyciela elastyczności, umiejętności obserwacji, patrzenia na świat oczami dziecka. Nauczyciel powinien poddawać rewizji swoje metody i stale szukać jak najlepszego zrozumienia sposobu odbierania świata przez dzieci. Niezbędne są tu wysokie umiejętności komunikacyjne, przede wszystkim słuchania i rozumienia dzieci, wykorzystywania komunikacji otwierającej, umiejętności negocjacyjne i mediacyjne, spokój oraz poczucie humoru¹⁴.

¹⁴R. Folewska, I. Zarzycka, Spróbujmy inaczej, WSiP, Warszawa 2005, s.25.

2. Zasady uczestnictwa rodziców

Rodzice są najważniejszymi osobami w życiu dziecka. W wieku przedszkolnym przechodzi ono od stanu zależności i symbiotycznej jedności z nimi do stanu niezależności i współpracy opartej na bliskości i miłości. Jest niezwykle istotne, żeby rodzice byli w pobliżu dziecka w ważnych chwilach, żeby sami wiedzieli, jak mu pomagać, jak doceniać, jak uczyć¹⁵.

Współpraca przedszkola z rodzicami powinna prowadzić do zintegrowania działań wychowawczych. Przedszkole wspomagając rodzinę, staje się miejscem, w którym dziecko uczy się rozumieć siebie, innych, a także otaczający świat¹⁶. Często obecność rodziców w Ośrodku jest bardzo ważna zarówno dla konsolidacji działań edukacyjnych wobec dzieci, jak również dla rozwoju więzi w rodzinie, zmiany nastawienia rodziców do edukacji i osobistego rozwoju.

Uczestnictwo rodziców w realizacji projektu **"Ośrodki przedszkolne"** wykracza poza zwyczajową współpracę z przedszkolem. Rodzice nie tylko mają prawo obecności na zajęciach, ale również przyjmują na siebie różne obowiązki współprowadzenia i współodpowiedzialności za program. Razem z nauczycielem organizują wystrój Ośrodka, pomagają w pracach remontowych, pełnią dyżury w czasie zajęć, wchodząc w rolę asystenta nauczyciela, wspierają dzieci we wszystkich czynnościach, zwłaszcza porządkowych, w toalecie, w czasie wycieczek i podczas zajęć artystycznych.

¹⁵ Nigdy nie jest za wcześnie..., pod red. T. Ogrodzińskiej,...., str.135.

¹⁶ J. Dorosławska, „Słoneczko”- nasza przedszkolna gazetka, „Wychowanie Przedszkolne”, MAC EDUKACJA S.A., Warszawa nr2/2003, str. 23.

Fot. 3. Uczesnictwo rodziców w realizacji projektu

Konieczny jest udział rodziców w programie adaptacyjnym. W okresie adaptacji rodzice jako jedyne osoby związane z dzieckiem są odpowiedzialni za stopniowe i zgodne z potrzebami dziecka przyzwyczajanie go do separacji oraz samodzielnego życia w grupie społecznej. Warto również, żeby i później rodzice w miarę możliwości uczestniczyli w kilkuminutowym podsumowaniu dnia, dzięki czemu mają dostęp do informacji o tym, co działo się z dziećmi. Wskazane jest stałe kontaktowanie się rodziców z nauczycielem. Chodzi o stworzenie wokół dziecka "uczącego i przyjaznego środowiska"(aneks nr 1)

Poprzez obserwację zajęć i rozmowy z nauczycielem rodzice rozwijają kompetencje wychowawcze. W razie potrzeby powinni uzyskać pomoc w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, czy otrzymać informację o pomocy specjalistycznej.

Duża aktywność rodziców zwiększa szanse na to, że ewentualne zaburzenia rozwojowe, opóźnienia i dysproporcje rozwojowe dzieci będą niwelowane na wczesnym etapie.

3. Dzieci

Grupy liczyć mogą do 15 dzieci w różnym wieku, od trzech do pięciu lat. Taki układ grup wynika po części z potrzeb środowiska – realizacja Projektu ma się odbywać na wsiach, gdzie dzieci jest niewiele.

Za tworzeniem grup różnowiekowych przemawiają również inne argumenty. Grupa różnowiekowa odwzorowuje naturalne środowisko rodzinno-sąsiedzkie, które na przestrzeni dziejów odgrywało główną rolę wychowawczo-edukacyjną. Badania wykazują, że doświadczenia przekazywane w grupie różnowiekowej wywierają korzystny wpływ na rozwój społeczny dzieci, wzmacniając ich zdolności przywódcze i zachowania prospołeczne.

Według współczesnych teorii rozwoju poznawczego - koncepcji "strefy najbliższego rozwoju" i koncepcji "konfliktu poznawczego" - wzajemny kontakt dzieci o zbliżonym, choć niejednakowym poziomie wiedzy i umiejętności korzystnie wpływa na ich rozwój intelektualno - poznawczy. Praca z grupą różnowiekową powoduje ponadto złagodzenie nastawienia na ocenę osiągnięć według kryterium wieku.

Rozpiętość wieku w Ośrodku nie jest bardzo duża, większość proponowanych zajęć jest możliwa do wykonania przez wszystkie dzieci. Dzieci młodsze mogą bardziej potrzebować asysty niż starsze, ale każde może wykonywać je po swojemu i na swoim poziomie rozwoju.

V. Zasady realizowania Projektu

1. Zachowanie naturalnego rytmu

Dzieci uczestniczą w zajęciach grupowych zgodnie z naturalnym rytmem dnia: powitanie, czas na aktywność, zabawy ruchowe na dworze lub w pomieszczeniach, czas na relaks, pożegnanie. Dzieci, szczególnie małe,

funkcjonują zgodnie z tym rytmem. Odstępstwa od niego bywają niewielkie. Zachowanie tego rytmu wymaga niemal ciągłej obecności osoby dorosłej. Im dzieci starsze, tym taka obecność staje się mniej konieczna.

Ważne jest dostosowanie zajęć i typu aktywności oraz stopnia trudności do poziomu rozwoju i do zainteresowań dzieci.

2. Zrównoważony plan zajęć

W trakcie realizowania Projektu należy zadbać o zachowanie równowagi między zajęciami wymagającymi od dzieci wyciszenia i zajęciami wymagającymi aktywności, między zajęciami "stolikowymi" a zabawami na podłodze; między zajęciami, w których liderem jest nauczyciel i tymi, o których przebiegu decydują dzieci, a także między sytuacjami wymagającymi od dzieci skupienia (dydaktyka) i sytuacjami, w których mają one pełną wolność twórczej aktywności. W organizacji dnia dziecka powinno się znaleźć miejsce dla swobodnych zainteresowań dziecka. Mieć czas wolny i umieć go wykorzystać. Należy zwrócić uwagę na zrównoważenie typów zajęć i rodzajów aktywności w ciągu całego tygodnia i wytyczenie pola, w obrębie którego dzieci będą miały swobodę działania.

3. Planowanie pracy

Program pracy obejmuje wiele zakresów edukacji do realizacji w ciągu całego roku. Planowanie zajęć musi być zgodne z programem Ośrodka. Tematy zajęć dotyczą wszystkich sfer rozwoju dzieci i w ciągu roku część tematów z każdego obszaru aktywności powinna zostać poruszona.

W Projekcie proponuje planowanie zajęć w cyklach trzydniowych. Umożliwia to dobre dostosowanie tematów i treści oraz aktywności dzieci do

aktualnej sytuacji (warunki atmosferyczne, zainteresowania dzieci oraz aktualny poziom ich umiejętności czy nawet frekwencja).

Proponuje zaplanowanie zajęć w oparciu o "temat trzydniowy". Pozwala to dzieciom głęboko wniknąć w problem oraz umożliwia przeżywanie i naukę z udziałem wielu zmysłów. Planowanie trzydniowe daje szansę włączenia metody projektów w cykl pracy z dziećmi - zarówno jako odpowiedzi na zainteresowanie dzieci, jak i aktywności programowej nauczyciela. Nauczyciel planujący zajęcia może w oparciu o wybrany temat tworzyć siatkę pojęciową, w której wykorzysta zapisane w programie aktywności z każdego zakresu edukacji. Taka mapa staje się podstawą do planu trzydniowego lub projektu, który może trwać nawet kilka tygodni. Tematy dnia powinny być konkretne i dość szczegółowe, dawać szansę bezpośredniego doświadczenia oraz być zgodne z wcześniejszymi doświadczeniami dzieci. Ponieważ wszystkie zakresy edukacji są ze sobą zintegrowane można wybierać temat tygodnia z zakresu edukacji przyrodniczej (np. wiatr, zęby, strumyk, psy) lub społecznej (dziadkowie, praca w sklepie) i wokół tego planować pracę we wszystkich innych zakresach.

4. Planowanie zajęć zorganizowanych przez nauczyciela

Zajęcia zorganizowane powinny zajmować nie więcej niż 1/3 czasu pobytu dzieci w Ośrodku. Nie będzie korzystne, jeśli w planowaniu skupimy się na poznawczej stronie edukacji, a zapomnimy o innych jej aspektach (edukacja społeczna, emocjonalna, artystyczna i ruchowa). Trzeba również pamiętać o zostawieniu sobie i dzieciom czasu na nawiązywanie bliskiego kontaktu, swobodną zabawę, na schodzenie się i podsumowanie dnia. Ten czas można też przeznaczyć na rozmowy i dyskusje z dziećmi na aktualne tematy.

Warto zaplanować (mieć w zanadru) więcej niż jedną propozycję zajęć z danego obszaru aktywności, żeby nie być zaskoczonym, jeżeli dzieci zechcą zrobić coś więcej, albo jeżeli zmienią się warunki, np. zacznie padać ulewny

deszcz, który uniemożliwi wyjście na wycieczkę.

Nie jest konieczne zrealizowanie wszystkich zaplanowanych na dany dzień zajęć. Do nauczyciela i do dzieci należy wybór tego, co uznają za ważne. Trzeba jednak pamiętać, żeby w ciągu tygodnia dzieci miały zajęcia z każdego rodzaju aktywności wyróżnionej w programie.

Bezpośrednie doświadczanie - metoda pracy projektami

Wszystko, co dzieci poznają, powinno być związane z bezpośrednim doświadczeniem. Dzieci muszą przeżyć daną sytuację, a nie tylko o niej posłuchać lub zobaczyć ją na planszy. Metodą, która zapewnia realizację tego podejścia pedagogicznego, jest metoda projektów.

Projekt „**Ośrodki przedszkolne**” przewiduje wprowadzenie metody projektów opierającej się na przekonaniu, że najbardziej wartościowe jest uczenie poprzez działanie, a dyskusje w grupie oraz powrót do wcześniejszych pomysłów i doświadczeń to najlepszy sposób zdobywania wiedzy. Projektem nazywane jest pogłębione podejście do tematu o charakterze badawczym, które zwykle trwa kilka tygodni (Aneks nr 0)

Dzieci wspólnie z nauczycielem wybierają temat badań, a następnie - również wspólnie - decydują o przebiegu projektu i jego zakończeniu. Nauczyciel nie musi decydować, w jakim kierunku pójdzie aktywność dzieci i jakie aspekty problemu zainteresują daną grupę.

A) Każdy projekt ma trzy etapy:

W **I etapie** następuje wybór tematu (pojawiającego się z inicjatywy dzieci lub nauczyciela), analiza wyjściowego stanu wiedzy i umiejętności dzieci, tworzenie przez nauczyciela siatki pojęciowej związanej z tematem projektu oraz powiązanie jej z merytorycznym programem pracy Ośrodka.

II etap to głównie faza badawcza, zarówno na miejscu w Ośrodku, jak i w

terenach, wizyty ekspertów, własne eksperymenty.

III etap to podsumowanie i podzielenie się nabytą wiedzą i nowymi umiejętnościami.

Metoda projektów daje szansę wyboru aktywności dzieciom na różnym poziomie rozwoju, uczy je odpowiedzialności za pracę, daje możliwość pracy zespołowej.

B) Kolejność zajęć

Kolejność planowanych zajęć jest w zasadzie dowolna, wynika z logiki tematu (np. najpierw wyjście na dwór po śnieg do doświadczeń, a dopiero potem naukowe zabawy ze śniegiem wewnątrz) lub może być planowana zgodnie z chęciami dzieci czy warunkami zewnętrznymi.

C) Przenikanie się aktywności

Aktywność dzieci oraz różne sfery ich rozwoju przenikają się i nakładają. Zabawy muzyczne są jednocześnie zabawami ruchowymi, zdobywanie wiedzy o otaczającym świecie odbywa się również poprzez słuchanie opowiadań, a budowanie poczucia własnej wartości osiągamy także poprzez działalność plastyczną. Nie chodzi więc o aptekarską dokładność w planowaniu aktywności dzieci, ale o zapewnienie im zróżnicowanej, bogatej, zrównoważonej i zintegrowanej oferty rozwojowej.

D) Różnicowanie działań w grupach różnowiekowych

Zróżnicowanie zadań, czasu trwania i rodzaju aktywności wynika nie tylko z różnego wieku dzieci. Zależy również od ich poziomu rozwoju i kontekstu (sytuacji rodzinnej, upodobań, zdolności, przyzwyczajzeń i dyspozycji). Nauczyciel musi takie zróżnicowanie brać pod uwagę zarówno planując, jak i prowadząc pracę z dziećmi. Nie ma konieczności prowadzenia zajęć ze

wszystkimi dziećmi naraz. Mogą one być zajęte w różnym czasie. Warto więc zastanowić się nad poziomem zaangażowania nauczyciela w działania dzieci. Dzieci starsze mogą czasem ciąg czynności przebyć samodzielnie (np. przy wycinaniu śnieżynek z papieru), podążając za instrukcjami nauczyciela. Jednak ich młodsi lub mniej wprawni koledzy będą korzystali z tego, co im nauczyciel przygotowuje (np. będą naklejali gotowe śnieżynki na papier lub, ucząc się posługiwania nożyczkami, będą robili śnieżynki ścinki papieru). Tworzy się dzięki temu możliwość wyboru różnych działań dla dzieci zgodnie z ich potencjałem i zainteresowaniami.

Starsze dzieci będą zwykle zajęte dłużej, a i wiadomości, jakie przyswoją, będą obszerniejsze. Można na początku przeprowadzać zajęcia głównie ze starszymi dziećmi, wtedy małe mają możliwość przysłuchiwania się albo bawienia obok. Podczas nużącego i trudnego dla młodszych dzieci wprowadzenia do tematu uwagę należy poświęcić dzieciom starszym. Podobnie jak wyciąganie wniosków lub podsumowanie zajęć zajmie uwagę wyłącznie starszych dzieci, a młodsze w tym czasie zajmą się zabawą dowolną.

Zróżnicowana pod względem poziomu rozwoju grupa pozwala nauczycielowi wprowadzać metodę projektów i opierać się na aktywności własnej dzieci. Realizacja projektów będzie w inny sposób angażowała starsze dzieci (rozwijając przy okazji ich samodzielność), podczas gdy młodsze będą korzystały, pełniąc rolę współpracowników, bawiąc się tym, co zrobili starsi lub zajmując się swoimi mini projektami.

I tak np. doświadczenia z wodą i sprawdzanie, co pływa, a co nie, niektóre dzieci zajmie jako interesująca zabawa, inne będą mogły również zrozumieć związek między rodzajem materiału i kształtem przedmiotu a jego zachowaniem się w wodzie.

Sukces w pracy z grupą różnowiekową będzie większy, jeśli nauczyciel będzie pracował nad rozwojem współpracy między dziećmi i wykorzysta tę

współpracę w codziennych zajęciach.

Udzielanie przez starsze dzieci wskazówek młodszym lub słabszym, uczenie ich i pomoc w codziennych, prostych czynnościach rozwija, zwiększa samodzielność i poczucie wartości u wszystkich, a nauczycielowi pozwala skoncentrować się na innych potrzebach dzieci.

VI. Zakres edukacji

1. Edukacja społeczna

Nawiązywanie satysfakcjonujących relacji społecznych pozwala rozumieć wymagania społeczne, rozwija szacunek dla praw innych osób.

Zakres edukacji	Sposoby realizacji programu	Rozwój umiejętności, wiedzy dzieci
Rodzina	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Nazywanie członków rodziny (zdjęcia, opowiadanie) ✚ Rola i obowiązki w rodzinie, rozmowa na temat rodziny. 	<p>Umiejętność zauważania swojej roli w rodzinie</p> <p>Umiejętność współżycia w rodzinie</p>
Święta i uroczystości	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Przygotowywanie się do świąt Bożego Narodzenia, Wielkanocy. ✚ Poznawanie zwyczajów i świąt własnego regionu 	<p>Umiejętność doceniania społeczno kulturalnego środowiska.</p> <p>Zaznajomienie się z własnymi świętami w kulturze.</p>
Osoby znaczące dla dziecka	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Wycieczki do miejsc znajdujących się najbliższym otoczeniu ✚ Poznawanie sąsiadów 	<p>Wiedza na temat roli różnych osób w społeczeństwie</p>
Szacunek dla innych ludzi	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Podejmowanie wspólnych działań na rzecz innych ✚ Gry i zabawy „Jesteśmy różni” 	<p>Zaznajamianie się z różnorodnością i indywidualnością ludzi</p>

		Szacunek i akceptacja dla innych ludzi.
Współdziałanie	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Obdarowywanie prezentami innych – np. wykonanie prezentu dla kolegi ✚ Negocjowanie potrzeb i pomysłów w codziennych sytuacjach 	<p>Rozwijanie dobrych manier</p> <p>Umiejętność współdziałania, współpracy, dostosowania swoich potrzeb do możliwości</p>
Uczucia	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Rozmowy o uczuciach ✚ Zabawy ruchowe z gestami 	Umiejętność ujawniania uczuć w sposób nie zagrażający innym. Rozpoznawanie i szanowanie uczuć innych
Zabawy	✚ Wprowadzenie lub inicjowanie nowych zabaw, gier	Twórcza swoboda, aktywność

2. Edukacja przyrodnicza

Dzieci powinny w jak największym stopniu aktywnie poprzez bezpośrednie doświadczenie uczestniczyć w poznawaniu otaczającego je świata.

Zakres edukacji	Treść edukacji	Rozwój umiejętności, wiedzy dzieci
Bogactwa naturalne	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Porównywanie wielkości, ciężaru różnych materiałów ✚ Zabawy z wodą i piaskiem 	Wiedza o materiałach bogactwach naturalnych i ich zastosowaniu.
Rośliny	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Pielęgnowanie ogrodu i obserwacja efektów ✚ Zbieranie roślin rosnących w okolicy 	Zapoznanie z roślinami i sposobami ich pielęgnacji
Zwierzęta	✚ Bezpośrednia obserwacja zwierząt żyjących w okolicy, zwierzęta domowe i dzikie	Umiejętność obserwowania zwierząt, porównywania budowy, wyciągania logicznych wniosków

Ruch	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Obserwacja ruchów powietrza – wiatr, wiatraczki. Obserwacja dymu z komina. ✚ Eksperymenty z balonami, latawcami, bańkami mydlanymi 	<p>Umiejętność obserwowania i rejestrowania zjawisk</p> <p>Wiedza na temat różnych sposobów poruszania się</p>
Światło	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Światło – cień zabawy z cieniem ✚ Doświadczenia z całkowitą ciemnością – poruszanie się bez udziału zmysłu wzroku 	<p>Badanie zjawiska cienia</p> <p>Kształcenie odporności psychicznej</p>

3. Edukacja językowa

Każdego dnia podczas zajęć nauczyciel powinien znaleźć czas na zapoznanie dzieci z literaturą. Dzieci muszą mieć kontakt z pismem, mieć dostęp do książek.

Zakres edukacji	Treść edukacji	Rozwój umiejętności, wiedzy dzieci
Literatura dziecięca	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Zapoznanie z książkami dla dzieci – słuchanie czytanej przez nauczyciela bajki ✚ Organizowanie biblioteki – wypożyczanie książek 	<p>Wzbudzanie zainteresowania literaturą dziecięcą, rozwój fantazji i fascynacji światem wyobraźniowym</p>
Języka jako sposób komunikowania między ludźmi	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Rozmowy o tym co się zdarzyło w ciągu dnia ✚ Opisywanie historyjek obrazkowych 	<p>Używanie języka jako środka prawidłowego komunikowania się, słuchanie, rozumienie wypowiedzi. Rozwijanie ekspresji słownej.</p>
Słowo i tekst jako wyraz ekspresji twórczej	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Przygotowywanie wspólnego przedstawienia-krótkie role ✚ Zabawy rozwijające z myślenie 	<p>Światłość i ekspresja własnych odczuć.</p> <p>Wyobraźnia i myślenie twórcze, rozwijanie pamięci</p>
Przygotowanie	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Doskonalenie sprawności 	<p>Kształcenie sprawności i</p>

do pisania	manualnej (wyklejanie, lepienie, wycinanie) Wykonywanie ćwiczeń kształtujących sprawność grafomotoryczną (rysowanie pośladzie, kolorowanie)	precyzji ręki oraz koordynacji wzrokowo - ruchowej
-------------------	--	--

4. Edukacja matematyczna

Dzieci rozwijają zdolności matematyczne poprzez bezpośrednie doświadczenia eksperymentowanie, zabawę oraz praktyczne ćwiczenia. Dla kształcenia umiejętności matematycznych wykorzystane będą różne codzienne sytuacje.

Zakres edukacji	Treść edukacji	Rozwój umiejętności, wiedzy dzieci
Orientacja w przestrzeni	 Położenie przedmiotów (pod, nad, za, przed)	Poznanie schematów własnego ciała, kierunków, przestrzeni.
Zbiory - klasyfikacja	 Grupowanie elementów, porównywanie (taki sam inny) segregowanie Tworzenie zbiorów z przedmiotów mających wspólną cechę	Umiejętność sortowania w ujęciu o wspólną cechę. Umiejętność segregowania elementów zbioru w oparciu ustalone kryteria.
Liczenie obiektów, numerowanie	 Liczenie na konkretnych obiektach (schody) Liczenie po kolei Dodawanie elementów	Kształtowanie pojęcia liczby Umiejętność liczenia Umiejętność numerowania przedmiotów
Figury geometryczne	 Poznanie podstawowych figur geometrycznych, wyodrębnianie ich z otoczenia	Umiejętność rozpoznawania i nazywania figur płaskich

5. Edukacja ruchowa

Dzięki ćwiczeniom ruchowym dzieci rozwijają świadomość własnego ciała, kształcą poczucie kierunku, rozwijają równowagę i koordynację wzrokowo – ruchową zwiększają świadomość stosunki przestrzenne, umiejętność współpracy w grupie, odporność na stres i wytrzymałość.

Zakres edukacji	Treść edukacji	Rozwój umiejętności, wiedzy dzieci
Ruch spontaniczny	 Spontaniczne zabawy ruchowe dzieci (podskoki, zeskoki, biegi) Zabawy tematyczne, konstrukcyjne,	Planowanie i działanie celowe, poczucie skuteczności Działanie zgodnie z regułami dostosowanie się do nich
Ćwiczenia gimnastyczne	 Według programu gimnastycznego, ogólnorozwojowego Ćwiczenia przy użyciu kółek, piłek, skakanek,	Wyrabianie zręczności Sprawność, precyzja ruchu
Wycieczki o zabawy na powietrzu	 Spacerzy po okolicy, wycieczki terenowe, Gry zespołowe według różnych reguł	Zwiększenie wytrzymałości i siły fizycznej, szybkości. Współpraca w zespole

6. Edukacja muzyczna

Dzieci mają zwykle kontakt z muzyką popularną, komercyjną, poprzez media – głównie telewizję. Taki kontakt nie wystarcza, nie wzbogaca ich rozwoju kulturalnego ani duchowego. Dlatego należy stworzyć okazję do słuchania muzyki klasycznej, równie rozrywkowej. Dzieci powinny także obcować z muzyką ludową własnego regionu.

Zakres edukacji	Treść edukacji	Rozwój umiejętności, wiedzy dzieci
Piosenki	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Uczestniczenie w zabawach muzyczno – ruchowych ✚ Wykonywanie piosenek znanych dzieciom 	Kształcenie słuchu fonematycznego, ekspresji wokalne
Instrumenty	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Poznawanie gry na różnych instrumentach, zapoznanie się z wyglądem instrumentu 	Znajomość i umiejętność posługiwania się instrumentami muzycznymi
Tańce	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Nauka tańców ludowych, oraz prostych układów współczesnych ✚ Swobodny taniec dzieci 	Kształcenie poczucia pewności siebie, poczucia wartości

7. Edukacja plastyczna

Zajęcia plastyczne powinny odbywać się w atmosferze swobody i pozytywnym klimacie emocjonalnym. Dzieci powinny zaspokajać ciekawość twórczą, szukać nowych rozwiązań estetycznych i próbować we własnym tempie doskonalić umiejętności.

Zakres edukacji	Treść edukacji	Rozwój umiejętności, wiedzy dzieci
Ekspresja plastyczna	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Rysowanie malowanie z wykorzystaniem różnych technik ✚ Wycinanie, wydzieranie, klejenie (aneks- przykładowe prace dzieci) 	Umiejętność sensoryczno – motoryczna. Ekspresja plastyczna.
Własne prace artystyczne	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Malowanie do muzyki na temat dowolny lub określony ✚ Ilustrowanie opowiadań i badań 	Rozwijanie ekspresji twórczej.
Konstruowanie w przestrzeni	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Wykorzystywanie różnorodnych materiałów (plasteliny, masy solnej masy papierowej, modeliny, tektury, gliny, ziemi, piasku). 	Kształtowanie wyobraźni przestrzennej.

VII. Organizacja przestrzeni w placówce

Pomieszczenia z otwartą przestrzenią pozwalają dzieciom wybierać spośród różnych zajęć. Może być miejsce na czytanie, miejsce na projekty, na klocki i miejsce na aktywną zabawę. Ten sposób organizacji wykorzystuje naturalne zainteresowania dzieci - uczą się gładkiego przechodzenia do różnych aktywności samodzielnie i we własnym czasie, prawie tak jak by bawiły się we własnym domu. To pomaga im stworzyć własne rutyny i dyscyplinę, oraz wspomaga dobrą i zabawę. Zmotywowane dzieci będą się samodzielnie uczyć przez odkrywanie.

Miejsce, w którym będą się odbywać zajęcia z dziećmi (mogą to być np. sale w szkołach podstawowych, domach kultury, bibliotekach gminnych remizach, domach parafialnych).

Lokalizacja

Dzieci uwielbiają badać i odkrywać, ale również lubią mieć kontrolę nad swoim otoczeniem. Lubią wiedzieć co się dzieje i co się będzie działo za chwilę. dlatego:

- ✚ Drzwi muszą być łatwo dostępne
- ✚ Pokoje czy przestrzenie powinny być zorganizowane raczej w skupiska niż w długie korytarze.

Poszczególne rejony aktywności powinny być jak wyspy w całej sali.

Sala przedszkolna powinna być podzielone na dwie części: **mokrą i suchą**.

Strefa mokra

- ✚ Strefa Wejściowa to miejsce gdzie dzieci trzymają swoje osobiste rzeczy. Powinno tam być miejsce gdzie dzieci mogą usiąść żeby się przebrać/ ubrać. Czasem drzwi Strefy Wejściowej otwierają się na podwórko.
- ✚ Strefa gdzie się brudzi może mieścić stoły i krzeselka, sztalugi, ławy do pracy, wodę, piasek, miejsce na rośliny i część kuchenną. Powinna mieć dostęp do zlewów i najlepiej by było gdyby miała dostęp do podwórka. To

też jest najwygodniejsze miejsce, żeby zebrać całą grupę na przykład do posiłków. Tu trzeba wziąć pod uwagę pokrycie podłogi (Aneks nr 2).

Strefa sucha

- ✚ Strefa Aktywna to rejon zabaw ruchowych, z samochodami, zabaw muzycznych i przedstawień.
- ✚ Strefa Ciszy - tu są klocki, zabawki manualne, puzzle, książki, gry lub po prostu przytulne miejsca. Wiele z tych zabaw ma miejsce na podłodze. Strefa ta powinna być bezpieczna i oddzielona od reszty sali (Aneks nr 3).

Zabawy na powietrzu

Podwórko jest bardzo ważną strefą. Więcej okazji do nauki i odkrywania mają dzieci w naturalnych warunkach niż na wyasfaltowanej nawierzchni z drabinkami i przyrządami gimnastycznymi. W naturalnym środowisku dzieci mogą wspinać się na drzewa, pokonywać przeszkody, turlać się z górki, badać drzewa i różne żywe stworzenia, uprawiać ogród.

Fot. 4. Plac zabaw przygotowany z pomocą rodziców

VIII. Porządek dnia

Ważne jest, aby wszystkie elementy porządku dnia były stałe i pojawiały się w czasie każdego spotkania. Klamrą spinającą dzień jest przywitanie i pożegnanie. Pozostałe elementy można ustawiać w dowolnej, kolejności.

Czas na przywitanie

To czas na budowanie kontaktu, więzi, atmosfery zaufania i przyjaźni między dziećmi, a także między każdym dzieckiem a osobami dorosłymi. To czas na kontakt fizyczny, przytulanie, żegnanie się z rodzicami. Dzieci mogą pokazać rodzicom, co ciekawego zrobiły poprzedniego dnia, rozmawiać ze sobą, opowiadać o ważnych wydarzeniach. Można zaproponować siadanie w kółku na przywitanie dnia.

Fot. 5. Propozycja przywitania dnia

Czas na zabawy dowolne

W tym czasie podstawowa inicjatywa należy do dzieci. To one gospodarują czasem i przestrzenią tak, jak tego chcą. Nauczyciel czuwa nad ich bezpieczeństwem, stwarza odpowiednie warunki, pomaga w przygotowaniu zabawy, podziwia, obserwuje, reaguje w przypadku konfliktów. Wolne zabawy powinny trwać od 20 do 30 minut. Można przeznaczyć na nie więcej czasu, zwłaszcza jeśli dzieci świetnie się bawią, albo wtedy, kiedy nauczyciel pracuje z innymi dziećmi nad projektem.

Fot. 6. Zabawy dowolne dzieci

Czas na zajęcia zaplanowane (programowe)

W tym czasie dzieci realizują różne działania programowe zorganizowane przez nauczyciela. Mogą to być zarówno zajęcia wynikające z pracy nad danym tematem lub przewidziane planem pracy, jak również aktywność wynikająca z realizowanego aktualnie projektu.

Zajęcia programowe odbywać się powinny raz lub dwa razy w ciągu dnia. Niektóre zajęcia mogą zajmować więcej czasu, ale generalnie nie mogą być planowane na dłużej niż 20 minut. Grupy są różnowiekowe, dzieci młodsze będą więc zajęte krócej. Zajęcia mogą trwać dłużej, jeśli dzieci okażą zainteresowanie lub same zmodyfikują program. W przypadku, kiedy dzieci robią projekt, czas ich aktywności jest trudny do policzenia, zwłaszcza że często dzielą się na małe grupki i pracują nad różnymi elementami projektu.

Planowanie zajęć wymaga, żeby nauczyciel zgromadził wcześniej potrzebne materiały. Zajęcia zorganizowane przez nauczyciela mogą dotyczyć wszelkich obszarów aktywności dzieci i mieć różną formę - zajęć ruchowych, plastycznych, działań konstrukcyjnych, doświadczeń czy eksperymentów. Nauczyciel może wybrać którąś z przedstawionych w programie propozycji, modyfikować je lub tworzyć nowe.

Fot. 7. Zajęcia zaplanowane (programowe)

Czas wyciszenia lub relaksu

Ćwiczenia wyciszające oraz zorganizowany czas na odpoczynek są potrzebne dzieciom niezależnie od wieku. Każde dziecko ma prawo do odpoczynku wtedy, kiedy jest zmęczone lub potrzebuje odosobnienia. Prawdopodobnie nie będzie możliwe ani potrzebne aranżowanie leżakowania, należy jednak stworzyć kącik do odpoczynku i zapewnić dzieciom możliwość komfortowego spędzenia tam czasu. Najlepiej sprawdzi się dywan z małymi poduszkami lub materace. W trakcie relaksu dzieci mogą cicho się bawić, leżeć, siedzieć, szeptać, nawet spać. Można też zaplanować słuchanie muzyki relaksacyjnej, bajek, gimnastykę relaksacyjną, ćwiczenia oddechowe.

Fot. 8. Czas wyciszenia lub relaksu

Zajęcia ruchowe

Dzieci ruszają się niemal cały czas i w czasie wolnym, i w zorganizowanym. Mimo to w ciągu dnia należy znaleźć czas na krótkie zorganizowane zajęcia ruchowe, wykorzystując w tym celu znane zabawy ruchowe, np. bardzo lubiane wszelkiego rodzaju tory przeszkód (pod stolikiem, na krzeselkach, po narysowanej linii itp.).

Bardzo ważne jest, żeby nie wprowadzać atmosfery rywalizacji czy wyścigów między dziećmi. Niezależnie od typu aktywności dziecko powinno się zmagać wyłącznie z samym sobą i bić własne (rekordy życiowe albo po raz pierwszy pokonywać jakąś trudność).

Fot. 9. Zajęcia ruchowe

Zajęcia na dworze

Każdego dnia dzieci powinny spędzać trochę czasu na dworze. Warto, żeby przy okazji odwiedzały ważne miejsca w okolicy, nawiązywały i utrzymywały kontakty ze środowiskiem. Zabawy na powietrzu w oczywisty sposób dotyczą wszystkich aspektów aktywności dzieci, takich jak ćwiczenia: ubierania się i rozbierania, gotowości do pomagania młodszym, umiejętności ruchowych i sprawnościowych, zabaw twórczych z wodą, śniegiem lub piaskiem, eksperymentowania. Dzięki zajęciom na dworze powstaje możliwość wycieczek w ciekawe miejsca, poznawania ludzi i ich pracy np. **wycieczka do Pani Zosi, mojej sąsiadki w celu zobaczenia prządziła** lub (na pocztę, do sklepu, ośrodka zdrowia, szkoły,) oraz wykonywanie różnych prac na rzecz przyrody.

Fot. 10. Wycieczka do Pani Zosi w celu zobaczenia prządziła

Higiena

Dzieci muszą mieć okazję oraz możliwość utrzymywania higieny osobistej i uczenia się jej - warto zorganizować im możliwość mycia rąk i zębów, nauki obcinania paznokci, czesania się. Należy pamiętać o podstawowym prawie do korzystania z toalety w każdym momencie, kiedy dziecko tego potrzebuje, o konieczności zapewnienia intymności i bezpieczeństwa we wszelkich sytuacjach związanych z higieną osobistą i potrzebami fizjologicznymi.

Fot. 11. Mycie rąk

Sprzątanie

Nie warto sprzątać tylko po to, żeby uczyć dzieci porządku. Dzieci muszą mieć świadomość, że sprzątanie ma cel i sens np.: "Zaraz będziemy się bawić i potrzebujemy wszystkich krzeseł",

Fot. 12. Sprzątanie chłopców w przedszkolu

"Za chwilę zagra muzyka i potrzebujemy czystej podłogi", powinny uczyć się sprzątać po sobie, kiedy kończą zabawę. Podstawowa trudność związana jest tu z koniecznością zakończenia atrakcyjnej zabawy i zamienienia jej na nużącą i nietwórczą czynność zbierania zabawek. Dlatego dzieci potrzebują pomocy osoby dorosłej i dobrej aranżacji pomieszczenia, w którym się bawią.

Czas na pożegnanie

Ten czas jest ważny jako domknięcie dnia, zebranie tego, co było ważne i zaplanowanie następnego spotkania. Jest to czas na dzielenie się doświadczeniem, a dla nauczyciela czas na wyrażenie sympatii i docenienie poszczególnych dzieci. Jest to również dla dzieci okazja do pochwalenia się rodzicom swoimi sukcesami.

IX. Uczymy dzieci reguł

Nauczyciele małych dzieci mają równoległe do spełnienia dwa, pozornie sprzeczne, zadania: uczenie dzieci norm i zasad współżycia w grupie wspieranie indywidualnego rozwoju dziecka. Oba cele w wielu momentach stoją wobec siebie w konflikcie. Niezauważenie tego może prowadzić do zaprzeczania indywidualności dzieci i unifikacji ich potrzeb, zdolności i traktowania każdego dziecka jedynie jako członka grupy lub odwrotnie - może prowadzić do nadmiernej koncentracji na indywidualnym rozwoju i zaniedbywaniu procesu nabywania kompetencji społecznych ¹⁵.

Jakie kompetencje społeczne dzieci rozwijają w pierwszym okresie edukacji?

- gotowość do reagowania na różne sytuacje,
- porozumiewanie się, dyskutowanie, argumentowanie, słuchanie innych,
- rozwiązywanie problemów, negocjowanie różnych stanowisk,
- odporność emocjonalną na trudne sytuacje,
- pokonywanie chęci porzucenia pracy.

¹⁷ Menagement w przedszkolu,(red.) I. Dzierzgowska, E. Kwiatkowska, C.M. Nawrot, I. Wojciechowska, Spółka Wydawnicza Sp. z o.o., Warszawa 1998, str. 17.

Jedną z ważniejszych dyspozycji kształtowanych w okresie przedszkolnym jest kooperacja umiejętność wspólnego działania na wspólnym polu. Wymaga ona po pierwsze dostrzegania i doceniania zalet (zasobów) innych osób w grupie, a po drugie uwzględniania tych osób we wspólnych planach. Dzieci w przedszkolu czy Ośrodku uczą się odpowiedzialności zarówno za siebie, jak i za proces własnego rozwoju.

Jaka jest rola Ośrodka w nabywaniu przez dzieci kompetencji społecznych? Ośrodek powinien wychowywać dzieci ku dobru. Tak, żeby w przyszłości umiały kochać, szanować innych i powstrzymać się od krzywdzenia ich. A jednocześnie tak, żeby umiały zadbać o siebie. Oznacza to umiejętność pogodzenia własnego rozwoju i własnych interesów, własnego zdrowia i szczęścia z interesami i szczęściem innych. Dzieci uczą się tego zarówno przez modelowanie, naśladowanie jak i wyciąganie wniosków. Nauka taka jednak jest procesem, który w okresie przedszkolnym się zaczyna, ale bynajmniej nie kończy.

Ucząc dzieci zasad społecznych w Ośrodku należy unikać dogmatyzmu i sztywnego określania norm i standardów, które powinny osiągnąć. Zadaniem Ośrodka nie jest osiągnięcie efektów w postaci grzecznych uczniów i posłusznych obywateli, ale stworzenie takich warunków, aby dzieci mogły doświadczyć tego, co służy rozwojowi ich samych i innych ludzi oraz nabyć (w takim stopniu, w jakim potrafią i są gotowe) umiejętności potrzebne w życiu społecznym.

Wypełniając to zadanie kierujemy się następującymi zasadami:

1. Organizujemy otoczenie dziecka tak, żeby mogło się w nim swobodnie poruszać.
2. Dbamy o to, żeby dzieci znały swoje prawa.
3. Podstawowe normy są bardzo jasne, przekraczanie ich jest niedopuszczalne.
4. Bardzo niewiele norm jest ustalonych przez dorosłych, większość zasad

ustalają dzieci razem z nauczycielami albo nawet same dzieci.

- 5.** Unikamy szukania winnych, traktując konflikty między dziećmi jako problem do rozwiązania.
- 6.** Zamiast kar dzieci ponoszą konsekwencje wcześniej wspólnie ustalone.

ANEKSY

Aneks nr 1

Rodziców i dzieci podzieliliśmy na cztery grupy:

Pierwsza grupa otrzymała różne elementy dekoracyjne i w ciągu 30 minut miała udekorować salę. **Druga grupa** z różnych produktów kulinarnych, przygotowała w tym czasie poczęstunek. Zadaniem **trzeciej grupy** było przygotowanie upominków z materiałów papierniczych, a **czwartej** zaprezentowanie części artystycznej -"Bawmy się wesoło!" {śpiewy, tańce i konkursy}. Impreza się udała. Sala była ładnie udekorowana, tańczyliśmy poznane wcześniej tańce integracyjne, rodzice wspólnie z dziećmi śpiewali nasze przedszkolne przeboje, częstowali się słodyczami, a do domów zabrali ptaszki i kwiatki (*pamiątki- papierowe*).

Fot. 13. Wspólna zabawa dzieci z rodzicami

Bibliografia

1. Dorosławska J., „Słoneczko”- nasza przedszkolna gazetka, „Wychowanie Przedszkolne”, MAC EDUKACJA S.A., Warszawa nr 2/2003
2. Folewska R., I. Zarzycka, Spróbujmy inaczej, WSiP, Warszawa 2005.
3. Jąder M., Krok...w kierunku kreatywności, Oficyna wyd. „Impuls”, Kraków 2005
4. Katz L.G., Potrzeby małych dzieci, W: red. T. Ogrodzińska, Małe dziecko – znaczenie wczesnej edukacji, PFDiM, Warszawa 2000
5. Kucha R., Maria Montessori-dorastanie do przyszłych zadań edukacyjnych, „Wychowanie w przedszkolu” nr 5/2004
6. Lubomirska K., Przedszkole rzeczywistość i szansa, wyd. „Żak”, Warszawa 1997
7. Łobocki M., ABC wychowania, Warszawa 1992
8. Menagement w przedszkolu,(red.) I. Dzierzgowska, E. Kwiatkowska, C.M. Nawrot, I. Wojciechowska, Spółka Wydawnicza Sp. z o.o., Warszawa 1998,str. 17
9. Misurcova V., Spółczina J.A. Komeńskiego a wychowanie przedszkolne, „Wychowanie Przedszkolne”, nr 5/1993
10. Nigdy nie jest za wcześnie - rozwój i edukacja małych dzieci, red. T. Ogrodzińskiej, FRDim.JAK, Warszawa 2004
11. Okoń W., Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej, wyd. „Żak”, Warszawa 1996
12. Pedagogika alternatywna – dylematy teorii i praktyki, (red. naukowa) B. Śliwerski, Oficyna Wydawnicza IMPULS, Kraków 2001, str.44.
13. Pedagogika, red. B Suchodolska, PWN, Warszawa 1982
14. Pilch T., Spory o szkołę, wyd. Akademickie „Żak”, Warszawa 1999
15. Przetacznikowa M., Świat dziecka, Aktywność - poznanie - środowisko, Kraków 1992

16. Więckowski R., Wychowanie przedszkolne-podstawowym etapem edukacji,
„Wychowanie w Przedszkolu”, nr 9/1994
17. Źródło: WWW.witrynawiejska.org.pl/strona.php/, data ściągnięcia pliku
07.02.2006.

Spis fotografii

1. Interakcje dzieci z rówieśnikami.....	14
2. Ciekawość poznania rozwoju.....	16
3. Uczesnictwo rodziców w realizacji projektu.....	19
4. Plac zabaw przygotowany z pomocą rodziców.....	33
5. Propozycja przywitania dnia.....	34
6. zabawy dowolne dzieci.....	35
7. Zajęcia zaplanowane (programowe).....	36
8. Czas wyciszenia lub relaksu.....	37
9. Zajęcia ruchowe.....	38
10. Wycieczka do Pani Zosi w celu zobaczenia prządziła.....	39
11. Mycie rąk.....	40
12. Sprzątania chłopców przedszkolu.....	41
13. Wspólna zabawa dzieci z rodzicami.....	45

Aneks nr 0

Przykładowy projekt pracy na czas zajęć zaplanowanych w Ośrodku przedszkolnym

Temat: "Przyjaźń, przyjaciele" Kto to jest przyjaciel?

Nauczyciel prosi dzieci żeby zamknęły oczy i pomyślały o swoich przyjaciółach i skąd wiedzą, że ci ludzie są ich przyjaciółmi. Mają około pół minuty czasu.

Nauczyciel puszcza rundę ze zdaniem

Prosi każde dziecko po kolei żeby powiedziało jedną rzecz o przyjacielu. Co robi przyjaciel? Jaki jest?

"Przyjaciel

W trakcie gdy dziecko mówi, nauczyciel słucha uważnie i zwraca uwagę na kluczowe słowa opisujące to kim jest przyjaciel, spisuje je na kartce. Dzieci muszą mieć możliwość nie wypowiedziania się od razu, jak przejdzie jedna kolejka to trzeba zrobić drugą (to da szansę mniej śmiałym dzieciom na zastanowienie się). Jeśli będzie potrzeba to i trzecią kolejkę.

Przyjaciel

Bawi się ze mną

Dzieli się rzeczami

Jest miły
Lubi mnie
Siedzi koło mnie
Pomaga mi

Nauczycielka czyta na głos listę kluczowych słów i zapisuje je na tablicy. Rozmawia z dziećmi o tych słowach i spyta, czy dzieci chciałyby jeszcze coś dodać.

Podnieś rękę

Nauczycielka prosi dzieci, żeby podnosiły rękę, jeśli chcą coś powiedzieć.

Nauczycielka czyta ich pomysły jeszcze raz, i prosi, żeby zastanowili się, kiedy ich przyjaciel zrobił jedną z tych rzeczy.

Wstań jeśli:

- Niech wstanie ten, którego przyjaciel:

np. Bawi się ze mną

Dzieli się rzeczami

Jest miły

Lubi mnie

Siedzi koło mnie

Pomaga mi

Dalsza praca:

Nauczycielka może czytać z dziećmi tę listę raz dziennie. Dzieci mogą dodawać do listy nowe cechy (czynności) przyjaciela np. rysując słowa.

Dzieci dostają polecenie, żeby narysowały siebie jak coś robią z przyjacielem, co pokazuje, że są dobrymi przyjaciółmi.